

ARCHÍV ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA

Obvodná správa ZNB Oddelenie Štátnej bezpečnosti Bratislava II 1981 – 1990

Čiastkový inventár

Spracovala: Mgr. J. Maťašová
Bratislava 2014

ÚVOD

Čiastkový inventár sprístupňuje archívne dokumenty Obvodnej správy ZNB Oddelenia Štátnej bezpečnosti Bratislava II.

Obvodné správy ZNB v obvode hl. mesta Bratislavy boli zriadené v r. 1977 rozkazom MV ČSSR, MV ČSR a MV SSR č. 8 v rámci zriadenia okresných správ ZNB. Obvodné správy ZNB získali rovnaké kompetencie ako novovzniknuté okresné správy ZNB.

Okresné správy ako najnižšie územné organizačné celky zabezpečujúce v rámci svojej pôsobnosti aj výkon štátnobezpečnostnej zložky, nadväzovali na svojich predchodcov z 50. rokov. Sieť oddelení ŠtB v rámci okresov nahradili od júna 1952 okresné oddelenia ŠtB vo funkcii vysunutých pracovísk krajských správ ŠtB. Začiatkom roka 1954 po zlúčení s okresnými oddeleniami VB vytvorili okresné oddelenia krajských správ MV.¹ Pri zmene územnej organizácie štátu v roku 1960 došlo k čiastočnej redukcii počtu OO MV.² Okresné oddelenia ostali naďalej súčasťou nových územných zložiek krajských správ ZNB zriadených v roku 1966 ako náhrada krajských správ MV.³ Tento stav sa zmenil v roku 1977 pri vzniku okresných správ ZNB, keď pôvodné oddelenia a skupiny ŠtB krajských správ v okresoch boli zrušené. Nasledujúcim krokom bolo zriadenie stálych okresných oddelení pri okresných správach ZNB.⁴

Obvodné správy ZNB Bratislava I – V boli územnými útvarmi na zabezpečenie jednotného výkonu služby zložiek ŠtB a VB na území obvodu hl. mesta Bratislavy. Boli riadené Správou ZNB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja. Základnými úlohami Obvodných správ ZNB bolo pôsobenie po línii rozviednej, kontrarozviednej, ochrany ekonomiky, ochrany verejného poriadku a predchádzania kriminality.

¹ Tajný rozkaz MV č. 197/1953

² Rozkaz MV č. 1/1960

³ Rozkaz MV č. 12/1966

⁴ Rozkaz MV ČSSR, MV ČSR a MV SSR č. 8/1977

Obvodné správy boli členené na funkčné a výkonné útvary. Funkčné útvary tvorilo vnútorné oddelenie a hospodárska skupina. Výkonné útvary tvorilo oddelenie štátnej bezpečnosti, odbor verejnej bezpečnosti, oddelenie vyšetrovania verejnej bezpečnosti a oddelenie pasov a víz. Oddelenie ŠtB vo vymedzenom rozsahu plnilo kontrarozviedne úlohy na úseku boja proti vonkajšiemu nepriateľovi, na úseku vnútorného spravodajstva a ochrany čs. ekonomiky. Náčelník oddelenia ŠtB bol zároveň zástupcom náčelníka Obvodnej správy ZNB po línii ŠtB. V 80. rokoch pôsobili obvodné správy ako vysunuté pracoviská S ŠtB. Tento status mal byť zmenený v r. 1988 pri návrhu zmeny organizačnej štruktúry S ŠtB, OS ZNB a ObS ZNB v Západoslovenskom kraji. Vysunuté pracoviská sa mali zrušiť a namiesto nich sa mali zriadiť oddelenia ŠtB. Návrh zrejme nebol zrealizovaný, pretože ešte v r. 1989 sa môžeme stretnúť s používaním nápisových pečiatok vysunuté pracoviská ObS ZNB Bratislava.⁵ Obvodné správy ZNB v tomto usporiadaní pôsobili až do 16. januára 1990, keď došlo k zmene hierarchickej štruktúry. Oddelenia ŠtB prešli pod priamu riadiacu právomoc náčelníka Obvodnej správy ZNB.⁶ Obvodné správy ZNB boli zrušené ako súčasť štruktúry ŠtB 15. februára 1990.⁷

Oddelenie ŠtB Obvodnej správy ZNB Bratislava II v období normalizácie plnilo úlohy po líniiach 1., 2. a 3. odboru Správy ZNB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja. V rámci línie 1. odboru sa agentúrna sieť využívala k získavaniu poznatkov o pohybe diplomatov a vízových cudzincov na území obvodu a pri kontrarozviednych opatreniach pri ochrane sovietskych vojenských objektov na území Západoslovenského kraja. V oblasti preventívnej a výchovnej práce sa agentúrna sieť sústredila na predchádzanie emigrácie občanov do kapitalistického zahraničia. Lína 2. odboru bola zameraná na využívanie agentúrnej siete v problematikách pravice, členov bývalých organizácií a skupín, ku kontrole záujmových osôb, v problematike mládeže, cirkvi a siekt. Lína 3. odboru mala na starosti oblasť ochrany dôležitých odvetví hospodárstva na území II. obvodu hl. mesta Bratislavy – palívovo-energetickej základne, chémie, strojárstva, dopravy, investičnej výstavby

⁵ KS ZNB S ŠtB Bratislava, vnútorné oddelenie, inv. j. 74, spis č. 78 – Návrh novej organizačnej štruktúry KS ZNB S ŠtB Bratislava, OS ZNB a ObS ZNB v Bratislavskom kraji.

⁶ Rozkaz MV ČSSR č. 7/1990

⁷ Rozkaz MV ČSSR č. 17/1990

a ochrany vyčlenených ekonomických objektov. Pozornosť sa venovala podnikom: Prístav Bratislava, Československá plavba Dunajská, Doprastav Bratislava, Závody Medzinárodného dňa žien Bratislava, Slovnaft Bratislava.

Archívny materiál fondu Obvodnej správy ZNB Oddelenia ŠtB Bratislava II pochádza z rokov 1981 – 1990 a zachoval sa z tej časti registratúry, ktorá mala byť pôvodne skartovaná. Z tohto dôvodu prevzatý materiál rešpektoval organizačnú štruktúru pôvodcu len čiastočne a musel byť preusporiadaný. Materiál sa zachoval fragmentovite, v niektorých prípadoch bol aj fyzický poškodený. Na usporiadanie sa použila chronologicko-organizačná štruktúra, ktorá vychádza z organizačnej štruktúry pôvodcu a rešpektuje čiastočne aj diplomatické hľadisko.

Časť registratúry Obvodnej správy ZNB Oddelenia Štátnej bezpečnosti Bratislava II pôvodne ponechaná na trvalé uloženie v archíve MV v Spišskom Podhradí bola spracovaná a sprístupnená inventárom v r. 1987. V súčasnosti je uložená v Archíve Ústavu pamäti národa.⁸

Útvary Štátnej bezpečnosti sa pri vedení registratúry riadili smernicami usmerňujúcimi výkon spisovej služby na útvaroch MV a ZNB ako aj vlastnými inštrukciami ŠtB zohľadňujúcimi prácu s materiálom štátnobezpečnostnej povahy.⁹ Vyradenie dokumentov z registratúry sa v 70. – 80. rokoch riadilo smernicou MV¹⁰, ktorá určovala úložné lehoty pre jednotlivé typy dokumentov na základe ich dôležitosti a možného budúceho využitia. Koniec roka 1989 narušil túto prax

⁸ Longauerová, E.: Správa ZNB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja Správa ŠtB Bratislava a útvary ŠtB v Západoslovenskom kraji – II. diel, Spišské Podhradie, 1987.

⁹ *Inštrukcia o operatívnej evidencii a administratíve pri agentúrno-operatívnej práci Štátnej bezpečnosti* (A-oper-II-1/1962); *Smernice pre evidenciu, štatistiku a administratívu v čs. kontrarozviedke* (A-oper-II-1/1973); *Smernice pre evidenciu, štatistiku a administratívu pri kontrarozviednej činnosti* (A-oper-II-1/1978). K smerniciam boli vydané metodické pokyny MP/1974 a MP/1978. Spisová služba sa riadila tiež smernicami MV a ZNB : RMV č. 38/1965, služobný predpis MV-adm-I-1 - *Spisový poriadok ministerstva vnútra*, RMV č. 41/1962 *Administratívny poriadok ministerstva vnútra* (MV-adm-I-3); NMV ČSSR č. 39/1977, ktorým sa mení a dopĺňa spisový poriadok ministerstva vnútra (MV-adm-I-1).

¹⁰ Metodická pomôcka k NMV ČSSR č. 24/1979 pre výkon spisovej služby na MV a ZNB (MV-adm-I-1) a Smernica pre vyradenie písomností na MV k NMV č. 5/1974 (MV-adm-I-5).

a v rámci skartácií bol zničený aj archívny materiál, ktorý mal byť pôvodne zachovaný.

Registratúra útvarov ŠtB bola tvorená registratúrnymi pomôckami zaznamenávajúcimi evidenciu a obeh spisov, prípadne inými evidenciami a vlastným spisovým materiálom.

Registratúra Obvodnej správy ZNB Oddelenia ŠtB Bratislava II pozostávala z podacích protokolov – pomocnej evidencie pri vedení spisov a spisového materiálu. Podacie protokoly boli vedené chronologicky a zároveň rešpektovali stupeň utajenia – prísne tajné a tajné a obyčajné. Spisový materiál bol zodpovedajúco tomuto členeniu evidovaný a uložený. Následne sa v rámci ročníkov ukladal podľa podacích čísel.

Štruktúra fondu:

I REGISTRATÚRNE POMÔCKY

II SPISOVÉ MATERIÁLY

II/A Spisy prísne tajné (PT)

II/B Spisy tajné a obyčajné (T+O)

Signatúra I – registratúrne pomôcky obsahuje pomocné knihy. Nachádzajú sa tu podacie protokoly prísne tajných a tajných a obyčajných spisov. Inventárnu jednotku tvorí jedna kniha.

Signatúra II obsahuje spisový materiál. V skupine A sa nachádzajú spisy prísne tajné N a spisy prísne tajné, v skupine B spisy tajné a obyčajné. Prísne tajné spisy so spisovou značkou N (xxx/N) zrejme označovali spisy náčelníka. Inventárnu jednotku tvorí ročník spisov. V rámci ročníka sú spisy uložené podľa podacích čísel.

Spisový materiál sa zachoval vo výrazne torzovitom stave. Systém práce príslušníkov dokumentujú ročné plány práce, smernice a metodické pokyny.

Materiál Obvodnej správy ZNB Oddelenia ŠtB Bratislava II obsahuje 11 inventárnych jednotiek a je uložený v 2 archívnych krabiciach.

ARCHÍV
ÚPN

I REGISTRATÚRNE POMÔCKY

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr. č.
1	Podací protokol PT	1981	1
2	Podací protokol PT	1982	1
3	Podací protokol PT	1989	1
4	Podací protokol T+O	1989	1

II. SPISOVÝ MATERIÁL

III/A Spisy prísne tajné (PT)

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr. č.
5	Ročný plán činnosti ObS ZNB O ŠtB Bratislava II na r. 1982 (99/N).	1981	1
6	Ročný plán činnosti ObS ZNB O ŠtB Bratislava II na r. 1983 (107/N).	1982	1
7	Pokyn na zabezpečenie kontroly a evidovania zmien u navrátilcov (34).	1986	1
8	Podklad k plánu kontrarozviednej činnosti po línii ochrany čs. ekonomiky na r. 1989 (136).	1988	2
9	Zásady pri objasňovaní teroru a záškodníctva na území hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja (2); Zberný hárok: Pokyny KS ZNB S ŠtB Bratislava ku kontrarozviednym opatreniam voči cudzincom, Závery porady náčelníkov 3. odd. 1. odborov S ŠtB a 6. odboru II. správy ZNB zo dňa 17.3.1982, Pokyny k problematike príjazdov štátnych predstaviteľov a armády kapitalistických štátov do Západoslovenského kraja, Pokyny k akcii EUROPA na vyhľadávanie a rozpracovanie agentov nelegálov nepriateľských rozviadok, Pokyny kontrarozviednych opatrení pri vojenských cvičeniach na území ČSSR k akcii ARMÁDA, Kontrarozviedne opatrenia v rámci ObS ZNB Bratislava II k akcii ARMÁDA, Zoznamy a rozmiestnenie úradovní vonkajšieho protivníka v USA, Kanade a kapitalistických štátoch Európy (3) (preprotokolované z r. 1978, 1981, 1987); Súbor opatrení k predchádzaniu nedovoleného obohacovania, Záznam	1989	2

o preškolení príslušníkov ObS ZNB Bratislava II (4); Rozkaz 1. NMV ČSSR na zahájenie skúšobnej prevádzky informačného systému EMAN, Pokyny k naplňaniu štatistických kariet TS, SR, NO podľa novoformulovaných štb. problematik, Krycie názvy spravodajsko-technických úkonov, Zriadenie koordinačnej skupiny na 4. odd. 1. odboru S ŠtB Bratislava ku kontrole cudzincov z nesocialistických štátov, Pokyn k evidencii spravodajských pohovorov a vyťaženi čs. občanov cestujúcich do kapitalistického zahraničia (5); Plán pri pátraní po neznámych agentoch špeciálnych služieb USA v akcii TROJA (9); Podanie žiadosti o vycestováciu doložku osobou Jozef Bukovinský (10); Žiadosť 1. odboru KS ZNB S ŠtB Bratislava na zabezpečenie kontroly a zmapovania miesta pobytu arabských št. príslušníkov (11); Žiadosť pri zmapovaní ubytovávateľov Arabov v obvode ObS ZNB Bratislava [REDACTED] (12); Pokyn KS ZNB Bratislava k čiastočnému odsunu sovietskych vojsk z územia ČSSR v dňoch 15.5. – 25.5.1989 v akcii TAJFÚN (14); Výpis z metodického pokynu náčelníka II. správy ZNB pri blokáciách na odboroch a oddeleniach letiskovej kontroly pre podozrenie z ohrozenia bezpečnosti vzdušného dopravného prostriedku (16); Zoznam osôb spĺňajúcich kritériá k previerke v akcii TROJA (17); Metodický pokyn k rozpracovaniu INN po líniiach II. správy ZNB (18); Anonym o pripravovanej emigrácii osoby Juraj Kaláber (19); Informácia o prijazde talianskych št. príslušníkov do ČSSR (21); Metodický pokyn k rozpracovaniu INN (22); Zoznam osôb spĺňajúcich kritériá k previerke v akcii TROJA (23); Pokyn k aktivizácii agentúry v problematike INN v súvislosti s cvičením NATO v západnej Európe (24); Pokyn náčelníka OaOO KS ZNB S ŠtB Bratislava k odstráneniu nedostatkov z previerky zväzkov a spisov na ObS ZNB Bratislava II (25); Informácia k problematike rádioamatérov (26); Zameranie kontrarozviednej činnosti

9	ObS ZNB Bratislava II (29); Nariadenie náčelníka KS ZNB S ŠtB Bratislava na zastavenie skartácií písomností v zmysle pokynu 1. NMV ČSSR (30); Informácia o pracovných pomeroch v ČSAD DZ 802 Bratislava (35); Ohlas zamestnancov na vytvorenie štrajkového výboru v ČSAD DZ 802 Bratislava (36); Smernica náčelníka II. správy ZNB pre postup útvarov ŠtB pri predchádzaní MU v národnom hospodárstve (38); Skvalitnenie súčinnosti pracovníkov skupiny MU a operatívnych pracovníkov 3. odboru KS ZNB S ŠtB Bratislava s pracovníkmi VB pri objasňovaní MU v národnom hospodárstve, Rozpracovanie záverov 4. schôdze kolégia MV ČSSR k MU v národnom hospodárstve (42).	1989	2
10	Opatrenia na úseku vnútorného spravodajstva v súvislosti so zastavením činnosti 2. odboru S ŠtB (1); Pokyn 3. odboru KS ZNB S ŠtB Bratislava k informačnému toku z oblasti čs. ekonomiky, Stav vo vyčlenených ekonomických objektoch ku kontrarozviednej ochrane v obvode ObS ZNB Bratislava II (2).	1990	2

II/B Spisy tajné a obyčajné (T+O)

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr. č.
11	Oznámenie o vykonaní kontroly pracovníkmi OAO XII. správy ZNB Bratislava k dodržiavaniu smerníc pri vedení zväzkov a spisov (18); Informácia o výhražnom telefonáte do predajne potravín Tuzex v Bratislave, Plán agentúrno-operatívnych opatrení (20); Informácia o výhražnom telefonáte v Dome kultúry Ružinov (23); Informácia o vyhadzovaní výbušnín z vozidiel v obvode ObS ZNB Bratislava IV (24); Informácia o anonymnom výhražnom liste (27); Informácia o výhražnom telefonáte v Zdravotnom stredisku na Bebravskej ulici (42); Poznatok k osobe Tihamér Zilizi (72); Vznik štrajkového výboru a Verejnosti proti násiliu vo VÚE Bratislava (77).	1989	2

ZOZNAM SKRATIEK:

ČSAD – Československá automobilová doprava

ČSPD – Československá plavba Dunajská

ČSSR – Československá socialistická republika

DZ – dopravný závod

EMAN – Evidencia emigrantov, navrátilcov a vystažovalcov (informačný systém)

INN – Index náhleho napadnutia

KS ZNB – krajská správa Zboru národnej bezpečnosti

Závody MDŽ – závody Medzinárodného dňa žien

MU – mimoriadna udalosť

MV ČSSR – minister vnútra, Ministerstvo vnútra Československej socialistickej republiky

N – náčelník

NMV – nariadenie ministra vnútra, námestník ministra vnútra

NO – nepriateľská osoba

O – obyčajné

OaOO (OAO) – organizačný a analytický odbor

ObS ZNB – obvodná správa Zboru národnej bezpečnosti

O ŠtB – oddelenie štátnej bezpečnosti

OS ZNB – okresná správa Zboru národnej bezpečnosti

PT – prísne tajné

S – správa

ŠtB – štátna bezpečnosť

št. - štátni príslušníci

T - tajné

Tuzex – maloobchodná sieť v dobe socializmu, v ktorej sa realizoval predaj vo valutách

TS – tajný spolupracovník

VB – verejná bezpečnosť

VÚE – Výskumný ústav energetiky

ZNB – Zbor národnej bezpečnosti

SR – spravodajské rozpracovanie